

JUDISK

K R Ö N I K A

אתה שמעולם
לא זיהיתך ברתוב

קיבלת פנים דקומות
ברחב יד

BALI 2016

ועיניים עשויים

איילות נוצצות

שאופות לי בבטן

מין לחם שכזה

אל תלך אולי לא

אחזיק מעמך

אני כבר מרחפת

א' שמ' **MESCHOGGE**

היום גדול ומכסה

שני שלי ש כהעולם

השאר אחי הדלת

אפתוח

**HAMMARBYHÖJDEN
WAHRENDORFFSGATAN 3A
OJUDISKA JUDAR**

STOLEN
ART.
WORK

JUDISK KRÖNIKA 1/2016

1
2016

ÅRGÅNG 83 • MARS 2016
ADAR 1 5776 • PRIS 100 KR

BILDEN

Berlin 1947

I utställningen "Roman Vishniac Rediscovered" i New York visas en annan sida av den judiska fotografen från Sankt Petersburg, som plåtade fattiga judar i Östeuropa, i slutet av 30-talet, bilder som sedan samlades i den klassiska fotoboken "A Vanished World".

År 1940 flyttade Roman Vishniac till USA, men återvände direkt efter kriget till det sönderslagna Europa, åkte runt och tog mängder av fotografier i läger och städer, och lyckades hitta ljusa och hoppfulla perspektiv, som det här invid, från Berlin 1947.

Läs mer om utställningen på sidan 64.



Varför hjälpa dem som hatar oss?

När jag frågar församlingens förra ordförande om hur vi som judar bör agera under den pågående flyktingkrisen, då svarar Lena Posner-Körösi att församlingen har skänkt 10 000 kr till en svensk hjälporganisation samt har uppmanat sina medlemmar att vända sig till Röda Korset, Rädda Barnen eller liknande.

När jag sedan ställer samma fråga till en svenskjudisk kollega, då svarar hon att detta är något som individen ska ta ställning till, inte församlingen. Det är inget som egentligen rör kollektivet.

I Amerika är det annorlunda. Där har en mängd tunga judiska organisationer uttalat sitt stöd för fortsatt invandring från Mellanöstern, och i vissa fall erbjudit praktisk hjälp till de nyanlända, samt hänvisat till att många av landets judar själva har flytt till USA, eller har föräldrar som har gjort det.

Förintelsemuseet i Washington har satt ihop ett uppmärksammat pressmeddelande där man oroar sig för det växande amerikanska motståndet mot att ta emot syriska flyktingar – och påminner om ”konsekvenserna för de judar som inte lyckades fly från nazisterna”.

Med andra ord, vi har själva varit där, vi om några förstår, och känner empati.

Borde vi följa efter, tänker jag när jag läser, borde vår församling i Stockholm uttala sig, eller är det kanske Centralrådets uppgift som företrädare för landets organiserade judenhet?

Å andra sidan, den amerikanska kulturen skiljer sig från den svenska. Där förväntar man sig att civilsamhället ska hjälpa till, att frivilliga och volontärer ska göra merparten av jobbet. I Sverige däremot är det staten som står för omhändertagandet – av medborgare och av flyktingar, och det går att se det som att Lena Posner-Körösi uttrycker en djup tillit till den svenska modellen, till vårt välfärdssamhälle, som fortfarande fungerar, om än sämre än tidigare.

Med andra ord, låt staten sköta det där.

Det ingår i den judiska traditionen att försöka vara ett föredöme, en ledare för de andra folken, och en gång i tiden gick judarna i bräsch, för det utopiska och universella, för det liberala och demokratiska, och i Syd-

afrika var det oproportionerligt många judar som deltog i kampen mot apartheid, och i USA var det oproportionerligt många judar som var aktiva i Medborgarrättsrörelsen.

Det var då det. Idag rör sig merparten av judarna i USA, Europa och Israel åt höger i det politiska landskapet. De har över lag blivit mer nationella och mindre universella. Nu är det den egna gruppen som gäller.

Ett tydligt exempel handlar om Frankrike där den senaste opinionsmätningen visade att hela 18 procent av landets judar funderar på att rösta för Le Pen och Nationella fronten.

När jag frågar Lena Posner-Körösi om hon kan tänka sig att låna ut Glämsta till ett antal asylsökande flyktingar, under en eller två månader före sommarlägret, då blir svaret nej. Det går inte, meddelar hon, för församlingen måste kunna garantera dessa människors säkerhet.

En god vän förklarar att om dessa flyktingar inte hade varit muslimer, då hade det kanske gått bra med Glämsta.

Med andra ord, varför ska vi hjälpa en grupp människor där de flesta antagligen hatar både Israel och judarna?

Om det ändå och trots allt gick att ordna något på Glämsta då skulle det inte enbart ge drabbade människor en tillfällig fristad, det skulle även visa majoritetssamhället att också vi judar är på banan, och vill hjälpa till.

Och om det nu inte fungerar med Glämsta, kan vi inte åtminstone ordna med ett soppkök för flyktingar, varje söndag, till exempel på den stora gården utanför synagogan?

Vad säger församlingens nye ordförande?



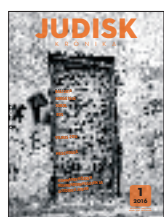
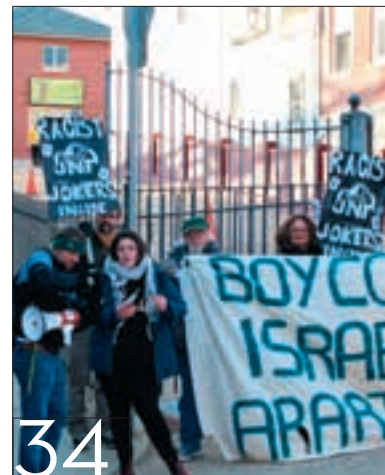
Ricki Neuman t.f. chefredaktör.



FOTO: KARL GABOR

INNEHÅLL

Nr 1 • 2016



Omslagsfoto
Jurek Holzer

9-13 EN DAG PÅ HEMMET. Bernt Hermele rapporterar

16-20 VAD VILL LITAUEN? Ett reportage från Pahl Ruin

22 ATT VARA JUDE PÅ BALI. Marianne Goldman berättar

23-30 NORGE, JUDARNA och Förintelsen

32-33 DEBATT: ÄR islamofobin den nya antisemitismen?

34-35 ANNA VEEDER om BDS, en växande bojkottrörelse

38-41 LIZZIE OVED SCHEJA möter dramatikern Joshua Sobol

43-46 DEN DIPLOMATISKA relationen Sverige – Israel. Arne Lapidus ser tillbaka

47-51 HUR MÅR jiddisch nuförtiden?

53-55 SYNAGOGAN PÅ Wahren-dorffsgatan – ett mästerverk

58 GÖRAN ROSENBERG om ojudiska judar

59-62 DET ÄR judiskt att tvivla. Essä av Barbara Spectre

64-65 FOTOGRAFEN ROMAN VISHNIACS ljusare sidor

67 ROLF KÜNSTLICHER recense-rar en bok om tredje generationen

68-72 DAVID GROSSMAN om trender och mode bland gravstenar

Judisk Krönika

UTGES AV
Stiftelsen Judisk Krönika

**CHEFREDAKTÖR OCH
ANSVARIG UTGIVARE**
Anneli Rådestad
Ricki Neuman (t.f.)
redaktion@judiskkrönika.se
tel: 08-660 70 62

GRAFISK FORMGIVNING
Jackie Jakubowski

REDAKTIONSRAÐ
Anders Carlberg, Eva Ekselius,
Mikael Feldbaum, Christina
Gamstorp, Noa Hermele,
Annika Hermele, Ricki
Neuman, Lizzie Oved Scheja

ANNONSAVDELNING
Thomas Wolff
tel: 031-28 50 95
mobil: 0708-580451
annons@judiskkrönika.se

**EKONOMI, ADMINISTRATION
OCH PRENUMERATION**
Dina Markovich
tel: 08-660 38 72 ons, fred.
administration@judiskkrönika.se
prenumerationspris 395 kr/år
studerande 250 kr; utlandet 495 kr
lösnummerpris 100 kr
plusgiro 54 120-1

ADRESS
Box 5053, 102 42 Stockholm
Hemsida på internet
www.judiskkrönika.se

Utkommer med 4 nr per år.
Nästa nummer: 10 juni. 2016
Manusstopp: 2 maj 2016

Tryckt hos Grafiska Punkten
Producerad av Gabor & Co
issn 0345-5580

Prenumeration ingår i medlemsavgiften
till Judiska Församlingen.

Citera oss gärna, men ange källan.
Förbehåll mot elektronisk publicering
måste meddelas av artikelförfattaren.

MEDARBETARE I DETTA NUMMER



ERIK GRIBBE
översättare och
projektledare



**AGNETA
SEDEROWSKY**
översättare och
språkgranskare



**ANNA
VEEDER**
svensk guide och
frilansjournalist
i Israel



**BEILA ENGEL-
HARDT
TITELMAN**
doktorand i
litteratur-
vetenskap.



**LIZZIE OVED
SCHEJA**
kulturproducent
och chef för
Judisk Kultur i
Sverige.



**SUZANNE
KAPLAN**
docent i
pedagogik och
psykoanalytiker



**DAVID
GROSSMAN**
skribent och
medietränare



**KIM
SALOMON**
samtids-
historiker och
författare



**MARIANNE
GOLDMAN**
samtalsterapeut
och dramatiker



PÅHL RUIT
frilansjournalist
i Vilnius, Litauen



STIFTELSEN JUDISK KRÖNIKAS NYE ORDFÖRANDE: **PETER DANOWSKY**

HAN ÄR FÖDD 1949 i Solna, arbetar som advokat och har i flera sammanhang företrätt Expressen i juridiska processer, bland annat i tryckfrihetsmålet år 2006, då chefredaktör Otto Sjöberg anklagades för att ha förtalat skådespelaren Mikael Persbrant.

År 2008 företrädde han TV4 under Högsta domstolens rättegång om olaga reklamavbrott i långfilmer av Vilgot Sjöman och Claes Eriksson.

Peter Danowsky blev jur kand vid

Uppsala universitet, har därefter studerat vid Collège d'Europe i Brygge, Belgien. och Columbia University, New York, och är idag delägare i Danowsky & Partners Advokatbyrå – får en fylligare presentation i nästa nummer av Judisk Krönika.

Judisk Krönika vill samtidigt tacka avgående ordförande Roland Loeffler, som har varit en synnerligen engagerad och drivande ledamot av styrelsen.

RICKI NEUMAN, TF CHEFREDAKTÖR